

بوشهر

الهام بهروزی

عکس‌ها:

رضا صفایی

و گاهی مردان، آردبیزی (الک) را برمی دارند و در حالی که خود را در چادرهایشان پوشانده‌اند؛ به در خانه‌ها می‌روند و در هر خانه را به صدا درمی آورند. وقتی صاحبخانه می‌گوید: کیه؟ این زنان به عمد جوابی نمی‌دهند و تنها با آردبیز چند بار دیگر به در می‌کوبند. صاحبخانه متوجه می‌شود که «آردبیز تک تکی» است. وی ادامه می‌دهد: صاحبخانه مقداری گندم یا چای یا شکر یا برنج و گاهی هم پول در کیسه آن‌ها می‌ریزد. با آردبیز تک تکی تمام محل را می‌چرخند و اهالی را از نیت خیرشان باخبر می‌سازند. این کار را معمولاً پس از غروب انجام می‌دهند. شب بعد در منزل یکی از این دوزن، آش (شله) با گندم درست می‌شود. مردم به ویژه کودکان به این خانه می‌آیند. دیگر مشخص شده که یکی از «آردبیز تک تکی» ها چه کسی بوده اما شناخت فرد دیگر هنوز نامعلوم است.

این پژوهشگر حوزه آیین‌ها در توضیح بیشتر آیین «آردبیز تک تکی» می‌گوید: در این رسم، آش گندم که به «شله گندمی» معروف است، درون چند سینی بزرگ (مجمعه) ریخته می‌شود و چند دانه تسبیح را در هر سینی می‌اندازند. کودکان دور سینی شله جمع می‌شوند و با حرص به خوردن شله مشغول می‌شوند. دانه تسبیح به دندان هر کس بخورد قرعه فال به نام او می‌افتد و باید کاری را انجام بدهد که همه به خاطر آن دور هم جمع شده‌اند. این فرد باید یکی از لنگه‌های آسیاب دستی (هاسک یا آسک) را برگرده خود گذاشته و آن را تا کنار ساحل یا کنار آب حمل کند. آن گاه همه برای اطلاع و همراهی بیشتر اهالی محل در این مراسم به کوچه می‌آیند و با هم این بیت را می‌خوانند: «بیو بشیم قبله دعا/ بلکی خدا رحمش بیا».

به گفته او آن‌ها در ادامه وقتی به دریا یا کنار آب نزدیک‌تر می‌شوند، شعر دیگری را می‌خوانند: «اوانبار او (آب) نداره / خدا بده / جفته نونی، نون نداره / خدا بده» و پس از آن در حالی که سنگ آسیاب بر گرده خورنده تسبیح است و دیگران نیز به دنبال او می‌آیند، چنین می‌خوانند: «پبرزن کوری تشنشن / لنگ هاسک

همان‌طور که خانعلی اشاره کرد «گلین یا گل گلینو» رسم مهربانی است. رسمی که آسمان در مقابلش زانو می‌زند و سر انبان باران را باز و کام تشنه زمین را سیراب می‌کند. این آیین از روزگاران بسیار دور در استان بوشهر رواج داشته و مردم بارها با ادای آن، حاجتشان روا شده است.

یک پژوهشگر آیین‌های نمایشی در استان بوشهر در این باره می‌گوید: «گل گلینو» یکی از نمایشی‌ترین آیین‌های دعایی است که در طلب رحمت الهی و باران در استان بوشهر برگزار می‌شود. این آیین چنان مورد وثوق مردم این دیار است که به صورت گسترده‌ای در شهرها و روستاهای استان رواج یافته و بسیار متنوع و نمایشی است.

«محمد مظفری» به نام‌های دیگر این آیین اشاره و تصریح می‌کند: این رسم در میان مردم بومی به نام‌های گلین، قبله دعا، دعای باران، نج‌نچک و... هم خوانده می‌شود. به گفته او، آیین گل گلینو معمولاً در روزهای رو به پایان فصل باران یا اواخر فصل پاییز برگزار می‌شود. آن زمان که مردم تصور می‌کنند فصل بارش در حال پایان است و خبری از باران نشده است. در زبان محلی به این زمان، «برج قوس» می‌گویند. بنا به گفته افراد قدیمی، اگر در فصل باران، آسمان بخیل شود و از ابر رحمت خداوند قطره بارانی نیارد و برج قوس (آذر ماه) یعنی زمان کشت نیز به پایان نیمه دوم نزدیک شود و باز هم خبری از آمدن باران نشود، به خاطر آن، آیین باران خواهی برگزار می‌شود.

این نویسنده به تنوع در اجرای آیین «گل گلینو» در این منطقه اشاره می‌کند و می‌گوید: «تنوع در اجرای این آیین سبب شده مکان‌های اجرای آن نیز متفاوت باشد؛ کوچه پس‌کوچه‌های هر روستا، میدان هر روستا، مکان‌های زیارتی، مسجدها و بقیع متبرکه، زیر درختان کنار از جمله مکان‌های برگزاری این آیین است». مظفری با اشاره به یکی از روش‌های «گل گلینو» در بوشهر توضیح می‌دهد: یکی از شیوه‌های اجرای این آیین، «آردبیز تک تکی» است. در این آیین دونفر از زنان محل